TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. lapkričio 23 d.*

„Konkurencija – SESV 101 straipsnis – Įmonių susitarimai – Verslo ryšiai tarp degalinių operatorių ir naftos bendrovių – Ilgalaikis susitarimas dėl išimtinio degalų tiekimo – Sprendimas, kuriuo Europos Komisija pripažįsta įmonės įsipareigojimus privalomais – Nacionalinių teismų susaistymo su Komisijos sprendimu dėl įsipareigojimų ribos – Reglamento (EB) Nr. 1/2003 9 straipsnio 1 dalis ir 16 straipsnio 1 dalis“

Byloje C-547/16

dėl 2016 m. spalio 18 d. *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2016 m. spalio 28 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Gasorba SL,

Josefa Rico Gil,

Antonio Ferrándiz González

prieš

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija)

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, teisėjai J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby (pranešėjas) ir M. Vilaras,

generalinė advokatė J. Kokott,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Gasorba SL*, Rico Gil ir M. Ferrándiz González, atstovaujamų *procurador* D. García Riquelme, *abogado* A. Hernández Pardo ir *abogada* L. Ruiz Ezquerra,

– *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA*, atstovaujamos *abogados* A. Requeijo Pascua, P. Arévalo Nieto ir *abogada* M. Villarrubia García,

* Proceso kalba: ispanų.

– Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos A. Gavela Llopis,

– Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos T. Henze ir R. Kanitz,

– Europos Komisijos, atstovaujamos F. Castilla Contreras ir F. Jimeno Fernández ir C. Urraca Caviedes,

susipažinęs su 2017 m. rugsėjo 14 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102] straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių kalba, 8 sk., 2 t., p. 205) 16 straipsnio išaiškinimo.

2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant *Gasorba SL*, Josefa Rico Gil ir Antonio Ferrándiz González (toliau visi kartu – *Gasorba ir kt.*) ginčą su *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA* (toliau – *Repsol*) dėl degalinės nuomos sutarties, kurioje numatytas išimtinio tiekimo įsipareigojimas, galiojimo atsižvelgiant į SESV 101 straipsnį.

Teisinis pagrindas

3 Reglamento Nr. 1/2003 13 ir 22 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(13) Jei tyrimo metu, kuris galėtų baigtis susitarimo ar veiklos uždraudimu, įmonės pasiūlo Komisijai tokius įsipareigojimus, kurie panaikintų Komisijos susirūpinimą, Komisija turi turėti teisę priimti sprendimus, kuriais šie įsipareigojimai taptų privalomi įmonėms. Komisijos sprendime turi būti konstatuojama, kad jos veiksmams nebėra pagrindo, nepateikiant išvados dėl to, ar pažeidimas buvo arba dar tebėra. Sprendimai dėl įsipareigojimų nepažeidžia valstybių narių konkurencijos institucijų ir teismų įgaliojimų padaryti tokią išvadą ir nagrinėti bylą. Sprendimai dėl įsipareigojimų netinka tais atvejais, kai Komisija ketina skirti baudą.

<…>

(22) Siekiant užtikrinti teisinio tikrumo ir vienodo Bendrijos konkurencijos taisyklių taikymo lygiagrečių įgaliojimų sistemoje principų laikymąsi, būtina išvengti prieštaringų sprendimų. Todėl, vadovaujantis Teisingumo Teismo precedentų teise [jurisprudencija], būtina išaiškinti Komisijos sprendimų ir procesinių veiksmų poveikį valstybių narių teismams ir konkurencijos institucijoms. Komisijos priimti sprendimai dėl įsipareigojimų neturi įtakos valstybių narių teismų ir konkurencijos tarnybų įgaliojimui taikyti [SESV 101 ir 102] straipsnius.“

4 Šio reglamento 6 straipsnyje „Nacionalinių teismų įgaliojimai“ nustatyta:

„Nacionaliniai teismai turi teisę taikyti [SESV 101 ir 102 straipsnių] nuostatas.“

5 Minėto reglamento 9 straipsnio „Įsipareigojimai“ 1 dalyje numatyta:

„Jei Komisija ketina priimti sprendimą, reikalaujantį, kad pažeidimas būtų nutrauktas, o įmonės pasiūlo savo įsipareigojimus dėl Komisijos išankstiniame vertinime iškeltų problemų, Komisija savo sprendimu gali pripažinti šiuos įsipareigojimus privalomus įmonėms. Toks sprendimas gali būti priimtas nustatytam laikotarpiui ir jame gali būti daroma išvada, kad tolesniems Komisijos veiksmams nebėra pagrindo.“

6 Reglamento Nr. 1/2003 15 straipsnio „Bendradarbiavimas su nacionaliniais teismais“ 1 dalyje nustatyta:

„Teismai, nagrinėdami bylas dėl [SESV 101 ar 102] straipsnio taikymo, gali prašyti Komisijos perduoti jiems jos turimą informaciją ar nuomonę Bendrijos konkurencijos taisyklių taikymo klausimais.“

7 Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio „Vienodas Bendrijos konkurencijos teisės taikymas“ 1 dalyje nustatyta:

„Nacionalinių teismų priimami sprendimai dėl susitarimų, sprendimų ar veiklos pagal [SESV 101 ar 102] straipsnį, jau esančių Komisijos sprendimo objektu, negali prieštarauti Komisijos priimtam sprendimui. Be to, nacionaliniai teismai turi vengti priimti sprendimus, kurie prieštarautų sprendimui, Komisijos ketinamam priimti jos pradėtoje byloje. Todėl nacionalinis teismas gali įvertinti, ar reikia sustabdyti bylą. Šis įpareigojimas nepažeidžia teisių ir pareigų, numatytų [SESV 267] straipsnyje.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

8 1993 m. vasario 15 d. J. Rico Gil ir A. Ferrándiz González sudarė su *Repsol* dvi sutartis.

9 Pagal pirmąją sutartį („Aktas dėl uzufrukto teisių suteikimo“) J. Rico Gil ir A. Ferrándiz González suteikė *Repsol* 25 metų laikotarpiui uzufrukto teisę į žemės sklypą, esantį Orboje (Ispanija), ir ant jo pastatytą degalinę, taip pat į valdžios institucijų suteiktą koncesiją, kuria suteikta teisė eksploatuoti šią degalinę.

10 Pagal antrąją sutartį („Sutartis dėl teisės eksploatuoti degalinę perleidimo, nuomos santykių ir išimtinio tiekimo“, toliau – nuomos sutartis) *Repsol* išnuomojo A. Ferrándiz González žemės sklypą ir degalinę 25 metų laikotarpiui už 10 000 Ispanijos pesetų (ESP) (apie 60 EUR) mėnesinį nuomos mokestį.

11 1994 m. lapkričio 12 d. J. Rico Gil ir A. Ferrándiz González kartu su dviem savo vaikais įsteigė bendrovę *Gasorba*, ši perėmė J. Rico Gil ir A. Ferrándiz González teises pagal su *Repsol* sudarytas sutartis (*Repsol* dėl to išreiškė sutikimą).

12 Pagal nuomos sutartį nuomininkams buvo nustatyta pareiga per visą nuomos sutarties laikotarpį naudotis tik *Repsol* kaip tiekėjos paslaugomis; *Repsol* periodiškai skelbė didžiausias mažmenines degalų pardavimo kainas ir leido nuomininkams taikyti nuolaidas, kurios buvo išskaičiuotos iš jų komisinių mokesčių ir dėl kurių tiekėjo pajamos nesumažėjo.

13 Komisija pradėjo SESV 101 straipsnio taikymo procedūrą dėl *Repsol*. Atlikusi išankstinį vertinimą ji pareiškė, kad ilgalaikiai susitarimai dėl išimtinio tiekimo, įskaitant šalių pagrindinėje byloje santykiams taikomas sutartis, kelia abejonių dėl jų suderinamumo su SESV 101 straipsniu tiek, kiek jie gali stipriai prisidėti prie „išstūmimo“ iš mažmeninės degalų rinkos Ispanijoje.

14 Atsakydama į Komisijos išankstinį vertinimą *Repsol* pateikė Komisijai pasiūlymus dėl įsipareigojimų, be kita ko, nesudaryti ateityje jokių ilgalaikių susitarimų dėl išimtinių teisių, pasiūlyti atitinkamiems degalinės nuomininkams finansinių paskatų pirma laiko nutraukti galiojančius ilgalaikius tiekimo susitarimus su *Repsol* ir tam tikrą laiką neįsigyti nepriklausomų degalinių, kurioms ji dar netiekia degalų.

15 Minėti įsipareigojimai tapo privalomi pagal 2006 m. balandžio 12 d. Komisijos sprendimą 2006/446/EB, susijusį su procedūra pagal [SESV 101] straipsnį (byla COMP/B-1/38.348 – *Repsol CPP*) (OL L 176, 2006, p. 104) (toliau – Sprendimas dėl įsipareigojimų).

16 Šio sprendimo rezoliucinėje dalyje nurodyta:

„*1 straipsnis*

[*Repsol*] privalo vykdyti <…> įsipareigojimus.

2 straipsnis

Procedūra šioje byloje baigta.

3 straipsnis

Šis sprendimas taikomas nuo jo įteikimo [*Repsol*] dienos iki 2011 m. gruodžio 31 d.

4 straipsnis

Šis sprendimas skirtas [*Repsol*].“

17 Priėmus minėtą sprendimą, 2008 m. balandžio 17 d. *Gasorba ir kt.* pareiškė ieškinį *Repsol Juzgado de lo Mercantil Nr. 4 de Madrid* (Madrido komercinių bylų teismas, Ispanija); ieškiniu siekė, pirma, panaikinti nuomos sutartį dėl to, kad ji prieštarauja SESV 101 straipsniui, ir, antra, atlyginti nuostolius, patirtus taikant minėtą sutartį.

18 Vis dėlto iš pradžių 2011 m. liepos 8 d. minėto teismo sprendimu buvo atmestas jos ieškinys, o vėliau 2014 m. sausio 27 d. *Audiencia Provincial de Madrid* (Madrido provincijos teismas, Ispanija) sprendimu buvo atmestas apeliacinis skundas.

19 Kadangi dėl šio sprendimo dėl įsipareigojimų nacionaliniam teismui nedraudžiama dėl SESV 101 straipsnio pažeidimo panaikinti sutarties, kuriai taikomas tas pats sprendimas, *Gasorba ir kt.* pateikė kasacinį skundą *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija).

20 Šis teismas tvirtina, kad yra abejonių dėl nacionalinių teismų jurisdikcijos apimties pagal Reglamento Nr. 1/2003 9 ir 16 straipsnius. Šiuo klausimu jis nurodo, jog Komisija, atrodo, pati sumažino sprendimo dėl įsipareigojimų poveikį, kai *Juzgado de lo Mercantil Nr. 2 de Barcelona* (Barselonos komercinių bylų teismas) prašymu byloje, kurioje buvo priimta 2014 m. kovo 27 d. nutartis *Bright Service* (C-142/13, nepaskelbta Rink., EU:C:2014:204), pagal Reglamento Nr. 1/2003 15 straipsnį 2009 m. liepos 8 d. pateiktoje nuomonėje nurodė, jog minėtas sprendimas neturi poveikio Komisijos analizei, kurią ji galėtų atlikti remdamasi ankstesniais tyrimais ir atsižvelgdama į papildomus faktus. Minėtas sprendimas taip pat nedaro įtakos nacionalinio teismo atliekamai analizei. Komisijos teigimu, sprendimais, kurie priimti remiantis Reglamento Nr. 1/2003 9 straipsniu, siekiama tik to, kad atitinkamos įmonės imtų vykdyti įsipareigojimus, kuriuos nustatyti, norėdamos rasti sprendimą dėl su konkurencija susijusių problemų, pasiūlė šalys; tačiau minėtuose sprendimuose nesprendžiamas klausimas dėl padaryto ar daromo SESV 101 ar 102 straipsnių pažeidimo.

21 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal reglamento [Nr. 1/2003] <…> 16 straipsnį [sprendimas dėl įsipareigojimų] neleidžia nacionaliniam teismui pripažinti negaliojančiais susitarimus, kuriuos toks sprendimas apima, atsižvelgiant į išimtinio tiekimo sąlygos galiojimo trukmę, nors juos galima pripažinti negaliojančiais dėl kitų priežasčių, pvz., dėl minimalios mažmeninės pardavimo kainos, kurią tiekėjas nustato pirkėjui (arba perpardavėjui)?

2. Ar tokiu atveju galima manyti, kad ilgalaikėms sutartims, kurioms daro poveikį Komisijos sprendimas, pagal šį sprendimą galima taikyti individualią išimtį remiantis SESV 101 straipsnio 3 dalimi?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

22 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionaliniam teismui pripažinti negaliojančiu susitarimą tarp įmonių remiantis SESV 101 straipsnio 2 dalimi, jei Komisija anksčiau buvo patvirtinusi įsipareigojimus, susijusius su tuo pačiu susitarimu, ir pripažino juos privalomais pagal sprendimą, priimtą remiantis šio reglamento 9 straipsnio 1 dalimi.

23 Pagal Reglamento Nr. 1/2003 6 straipsnį, siejamą su to paties reglamento 22 konstatuojamąja dalimi, Sąjungos konkurencijos teisės taikymas grindžiamas lygiagrečių įgaliojimų sistema, kurioje taikyti SESV 101 ir 102 straipsnius gali ne tik Komisija, bet ir nacionalinės konkurencijos institucijos ir nacionaliniai teismai.

24 Vienodas Sąjungos konkurencijos teisės taikymas užtikrinamas, be kita ko, Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 1 dalimi, pagal kurią nacionaliniai teismai privalo nepriimti sprendimų, kurie prieštarautų sprendimui, Komisijos ketinamam priimti pagal Reglamentą Nr. 1/2003 pradėtoje byloje.

25 Iš minėto reglamento 9 straipsnio 1 dalies formuluotės matyti, kad pagal šį straipsnį priimtu sprendimu, be kita ko, siekiama pripažinti privalomais įsipareigojimus, kuriuos pasiūlo įmonės ir kuriais būtų galima išspręsti Komisijos išankstiniame vertinime iškeltas konkurencijos problemas. Reikia pažymėti, kad toks sprendimas nepatvirtina, jog veikla, dėl kurios kilo susirūpinimas, atitinka SESV 101 straipsnį.

26 Iš tiesų, kadangi, kaip numatyta Reglamento Nr. 1/2003 9 straipsnio 1 dalyje, siejamoje su šio reglamento 13 konstatuojamąja dalimi, Komisija gali atlikti tik „išankstinį“ konkurencinės padėties „vertinimą“, nepriimdama pagal šį straipsnį priimamo sprendimo dėl įsipareigojimų, kuriuo vėliau nustatoma, ar pažeidimas buvo arba dar tebėra, negalima atmesti fakto, jog nacionalinis teismas nusprendžia, kad veikla, dėl kurios priimamas sprendimas dėl įsipareigojimų, pažeidžia SESV 101 straipsnį, ir tai darydamas jis siūlo, priešingai nei Komisija, nustatyti šio straipsnio pažeidimą.

27 Be to, kartu siejamose Reglamento Nr. 1/2003 13 ir 22 konstatuojamosiose dalyse aiškiai nurodyta, kad sprendimai dėl įsipareigojimų nepažeidžia valstybių narių konkurencijos institucijų ir teismų įgaliojimo nagrinėti bylą ir neturi įtakos valstybių narių teismų ir konkurencijos institucijų įgaliojimui taikyti SESV 101 ir 102 straipsnius.

28 Iš to išplaukia, kad sprendimas, priimtas remiantis Reglamento Nr. 1/2003 9 straipsnio 1 dalimi, negali atitinkamoms įmonėms sukurti teisėtų lūkesčių, kad jų elgesys atitinka SESV 101 straipsnį. Kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 39 punkte, sprendimas dėl įsipareigojimų negali „įteisinti“ atitinkamos įmonės elgesio rinkoje, juo labiau atgaline data.

29 Vis dėlto nacionaliniai teismai negali ignoruoti tokios rūšies sprendimų. Iš tiesų tokie aktai bet kuriuo atveju yra sprendžiamojo pobūdžio. Be to, tiek pagal ESS 4 straipsnio 3 dalyje numatytą lojalaus bendradarbiavimo principą, tiek įgyvendinant tikslą kuo veiksmingiau ir vienodžiau taikyti Sąjungos konkurencijos teisę reikalaujama, kad nacionalinis teismas remtųsi Komisijos išankstiniu vertinimu kaip svariu požymiu ar net *prima facie* įrodymu, jog nagrinėjamas susitarimas yra antikonkurencinis, atsižvelgiant į SESV 101 straipsnio 1 dalį.

30 Šiomis aplinkybėmis į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1/2003 16 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad Komisijos sprendimas dėl įsipareigojimų, kurį ji priima pagal šio reglamento 9 straipsnio 1 dalį atsižvelgdama į tam tikrus įmonių susitarimus, neužkerta kelio nacionaliniams teismams patikrinti minėtų susitarimų atitiktį konkurencijos taisyklėms ir prireikus pripažinti juos negaliojančiais pagal SESV 101 straipsnio 2 dalį.

Dėl antrojo klausimo

31 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

32 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [SESV 101 ir 102] straipsniuose, įgyvendinimo 16 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad Europos Komisijos sprendimas dėl įsipareigojimų, kurį ji priima pagal šio reglamento 9 straipsnio 1 dalį atsižvelgdama į tam tikrus įmonių susitarimus, neužkerta kelio nacionaliniams teismams patikrinti minėtų susitarimų atitiktį konkurencijos taisyklėms ir prireikus pripažinti juos negaliojančiais pagal SESV 101 straipsnio 2 dalį.

Parašai.